

Tandori Dezső

Apollinaire!

*Ha ismertetek volna,
most nem ismernétek rám.
Apolló név-fia, néked is mondom ezt,
ha még meglévő városaimban élnél,
s ilyen: egyetlen van, ez itt,
ugyanúgy felelnél kimondatlan kérdéseimre,
úgynevezett szavaimra tehát, mint
akárki más.*

*Felednéd, hogy „és nincs szüksége többé semmire”,
mert az élettel méri össze magát,
ismerve szeretett halottat, férfit vagy nőt,
felednéd, mi volt nálad a „bevégett”,
hogyan láthatjuk így „az egészet”, nem,
csak beszélnek, beszélnek neked,
ah, a hozzám oly közeli valaki jól tudja,
akkor van ez, ha
nem jön a megfelelő kapcsolat,
nem is az, hogy válasz, mert kérdés
nem hangzott el, nem kérdés, jön a rossz szóvicc,
és nem vicc ez, sehol semmi „bevégett”,
semmi „egész”,
és mondom csak, hiába mondom, csak hiába,
csak mindhiába mondom,
mind.*

*Most, hogy a legnagyobb szükségem volna rátok,
pedig a legnagyobb szükségem, most, nem
az, hogy most épp, tudom, mindig gyanús, hogy
mindig most épp van, annál, annak,
aki állítólag csak nem találja a...
a-mit-is-nem-talál van vele épp,
hát
nincs egyedül, állítólag ez a legnagyobb társaság,
a népszerű, nem csekély filozófus se mondana mást,
ráadásul
halálos ágyán
azt mondta volna, hallom,
hogy: „Mondjátok meg nekik, hogy (igenis)
boldog életem volt.”*

*Na, barátom, hallom, a világon minden így igen-is-meg-nem-is,
mit jössz!
(S ezt már oly halkán mondják, hogy nem is hallom,
mert ne is halljam.)*

*Apollinaire, ki belehaltál
– most hagyjuk, mibe, a szív sebébe, boldogságába,
vagy a háborúba éppen csak, nem gyötörlek –,
mit nyaggassalak téged is.
Próbálok legalább igéiddel élni.*

*Lezárom a másik szobában
kis sánta verébként zajgépét,
az állítólagos zenét, mit
nagyobb sánta verébként magam is hallgatok;
hogyan is lennék egyedül!
Van eleségem, feleségem,
kutyám, sok medvém, sok nadrágom;
kertem, ha lenne, a más a fészerre rogya;
egyszerű jó takaróm, úti bőröndöm lenne,
van, és kimehetek az ő szobrához,
akitől ezt mind idéztem,
ott ül a bronzszobor
a róla elnevezett tér sarkán,
keze alatt, ha jól emlékszem, ott,
fémkönyv, Mágia a címe,
jó ott ülni,
de még fontosabb,
hogy a nekem már túl magas lépcsőjű villamosról
ne a kerekek közé, a kerekek alá szálljak le, bukva,
és mi mindenre kell figyelnem!
nem emelem eléggé a lábam, már botránnyosan nem,
cipősarkam beleakad az előbbi lépcsőbe, borostyánosan,
talpam megcsúszik a fémszegélyen,
már többször zuhantam előre, vagy hátrafelé, borostásan
kászálódova, vertem be sípcsontomat a fokokba,
csupa seb mindkettő, a két láb csont.*

*Most ezt mondjam? Kit érdekel, ki érti,
miért értené, hol marad le, hogy angyalok védenek,
meddig, honnét kellene már magamnak vigyáznom,
honnét nemezis (végzet) a...nem folytatom,
nem ez is, ez is nem, tréfálnak így. Védenek?
Anyám, holt madaraim, esetleges jó cselekedetek,
fóhászok Gyurikáért, a motoros futárért, akinek*

emlékét fénykép őrzi, fémtábla, virágokkal,
egy kerítésen, vagy ahogy az Anna-templom
halottjára mindig megzuhanok lélekben (nagy szavak),
lecsúszott, kicsit ittasan, a járdaszélről,
be egy furgon alá, csak fél edzőcipője maradt ép.
Vagy Kosztolányi sebei, vér, láz,
vérlázító,
sebez.
Géz, vatta.
Nem takar gézzel, vattába nem csomagol.

Járok, épp csak az ő közelében épp, most,
délután a világháborút nézem, lövészárkok,
egy nagy festő csudás lovait, őzeit, kékek, zöldek,
lilák, barnák és sárgák, még nem
teljesedett ki életműve,
harminchét évesen elesett
(végképp, nem úgy, mint én, mikor fának zuhantam
a Duna-parton, a fa felfogott, felfogható okból
estem el, de máskor színjőzanul, vérbe tapadt kéreg
a hajamban, csak madárkám volt itthon,
elláttam őt, végigzuhantam,
hányszor elmondtam ezt, egy köztisztasági
dolgozó barátom volt az egyetlen, aki találóan
azt mondta erre, más bukásomra,
vagy ahogy kétszer is majdnem felszeletelt
egy váratlan felfutó, bukkanó síncsiszoló gép,
nem lettem volna hibás, szabadon léptem volna hátra egyet,
vaktában, miért ne léphetnék, hogy jobban lássam
az eget, Baudelaire vagy Apollinaire felhőit,
bármit, vagy ahogy tényleg gondatlanságból
bementem hét sáv pirosba, ott józanodtam, „mázlid volt”,
mondja barátom tömören; ez egy válasz,
Kosztolányi reszketett, hogy életünk csak – írta –
negyven, ötven, hatvan év, ötvenévesen már szabdalták
toroktól-fejtől, szája üregétől,
a festő meg
hítt a háború megtisztító erejében,
hogy az emberiség majd jobb lesz, jobb lesz
aztán majd az emberiségnek, de akkor
megismerte a lövészárkok mocskát, az egész világnak
azt a mocskát, mely gazdasági válságról beszélni nem áttal,
átalányban, sosem átallányban, nevetünk szövicceimen
a söröző-presszóban, ahol kis társaságunk
összefut, elegyesen, jól érezzük magunkat,

bár, ahogy mondani szokás, rossz a lelkem.
A vér aztán sebkenőccsel pergett le, haját is
mostam, vagy feleségem, aki elől titkoltam a dolgot,
megmosta, megmosta a fejem, még nagyobb
szerencsém azonban vállam
összezúzásakor volt, orvos nyista, persze,
már kirohadó fogaimmal sem megyek,
nem is szándékozom, semmi ily nagyipari magán-
nyilatkozat, szétpattant olajkút és
gazdasági válság, még másfél éve is hittem
e halandzsákban, rettegtem tőlük.

Persze, Apollinaire, Franz Marc, Kosztolányi,
nem azt mondom én, hogy ezek a dolgok mind nincsenek,
nem, hogy az úgynevezett közlésnagyipar-köz
átvette az uralmat a lelkeken,
semmi ilyet nem mondok én, Gyurika, Anna-templom
halottja (nagyanyám neve Turfitt Anna volt,
benne volt nevében a turf, de ez az ócska ízetlenség
– vicc! – érvényét veszti, elmúlt a lóverseny,
múzeumok, városok, könyveket épp hogy olvasok még,
persze, de mennyire, az egzisztencialistákat,
apró érzelmes, romantikus klasszikusokat
a híres C. hercegnőről, ó, Isten, mondaná Hamlet,
Paddingtonról, a csuda medvéről, akinek históriája
megvárta engem, ötven évet várt, én fordíthattam
itteni nyelvre, Paddington, akit megkönnyezek
végül, gazdája-írója szavát, hogy hát igen,
a városban, ha összefutnának is véletlenül,
a kis medve biztosan nem ismerné meg őt,
mivel azonban mindig tudta Paddington, mi a helyes, mi nem,
komoly dolgokban az író tőle kért szívében tanácsot,
tudná, megsüvegelés jár, örök kalapját emelné,
jaj, rajta nem lenne kalap, szíve táján kis
fájdalom, hogy Paddington, az ő medvéje, már a maga útjait
járja – s járja is, igenis, szobrocskája a Paddington
pályaudvaron áll, töménytelen Paddington-emléktárgybolt
közepette, a pályaudvarról kapta nevét, de ő, a medve,
biztosan fordítva hiszi), na tessék, nem mondok
én semmit, nem mondok én, hogy erre mind tessék
odafigyelni, hogy nem ez van, hogy nem megyek sehova,
de sehova, valóban, és tudom, bár mit nem tudok, miért nem,
én lettem az, aki már sehova nem megy, de nem tudnék,
mert egy villamosról, buszról nem bírok már rendesen leszállni,
egy székről – ültömből – felállni,

kész keserveskedés, kellemetlen feltűnés,
mire végre a megkövesedő, rövidülő combizmaid a várt
és kért mozdulatokhoz idomulni tudnak,
messzebb vagyok, mint Paddingtontól szerzője,
én is megsüvegelem a dolgokat, lehunyom szemem
Gyurika táblájánál, Kosztolányihoz leülni, tervezem,
elmondom, kinek-kinek, milyen reménytelen...
mi is? hogy úgyse tudnak mondani dolgaimra semmit,
miközben tele vannak alkalmasint jóakarattal,
jókat nevetünk a tényleg értő kis társaságban
a vicceimen, hogy „sérüléseiben a kórházba belehalt”,
így, sérültségében stb., és a kórházba halt bele iksz, ipszilom,
jókat nevetgélünk, vagy én nem is tudom,
nem is tudom, mit nem tudok,
mit lehetne erre mondani, tényleg.

Ami már versbe kerül, az a vers kérdése,
irodalom lesz, az irodalom kérdése,
„barátom, te íróból így filozófus lettél”,
mondja koccintótársam, aki
értőn hallgatja végig ezeket a dolgaimat, hogy:
„Nem kell, csak jólesik. Nem esik jól, csak kell.”
Netán: „Kedves Olvasóm, köszönöm, hogy könyvem iránt
érdeklődve (könyvem megvásárolva) nekem dedikál.”
Vagy: „Ha valahol ott vagyok már, felállni csak-csak, megy,
de hogy leülni hozzá...” Mert frissen meghúztam a lábam,
egy esésnél. Ezzel még mindig könnyebb felállni, világos?
kérdem, mint így leülni. Az irodalomban, Apollinaire,
mindennek alapja a szó, esetleg a gondolat. Mivel nem tudok
mondani semmit, járnai is ezért nem tudok talán. (Merész!)
Nagy merészen nem tudok járnai. Vagy: „Más kiköszörüli
a csorbát. Én kicsorbitom/kicsorbulom stb. a köszörűt.”
Egy de-jó-köszörűt-csorbulom! Nem rossz, eddig el is mehetek.

Másutt sok minden ott van már, megírtam,
ahogy jegyzeteimet lapozgatom,
meg általában eleve: ahogy jegyezgetek.

Hallom, verébkénknek szól a rádióból: „Használt
satöbbi-satöbbijét beszámítjuk.” Legyünk
mi is beszámíthatók, beszámítanak
minket.

Ah, mentem át a hét sáv piroson.
Nem értek semmit az utazások. A párizsi
Kennedy-rakpart

*maga az oda három, vissza három sáv
autó, mint a beton, oly tömören.
De én. Mit tanultam?
A három sor autó, de ezt már annyit írtam,
Joggal, ha bárki unja.
Ellenben: ahogy józan és célszerű lettem,
már a negyedik sávnál, ahol a villamos,
negyvennel, tehetetlenül jött,
az én hibámból, nem úgy, mint az orvul bebukkanó
síncsiszoló gépnél, évekre rá, jött, és én tudtam,
stop, és tudtam,
a másik sávon, ellenkező irányból,
jön a villamos-
pótló busz, utána a rendes
ottani járat busz, a maradék két sáv autó
már séta volt. Aztán el is felejtettem az egészet.
Sakkoztam, Duchamp! Éjszaka döböntem rá, mi is volt.
Akadt már jobb élményem. Hagyjuk?*

*Hallom a verébkénknék szóló rádióból: „ Baleset
történt a Vágóhídnál...” (Ld. a kórházba behalt.)
Még ideírom a két japán legény történetét.*

*Mesélem: majd éppen a lábamra hajhásznék megértést! –:
tudok én élni, ám-azért! nem volt könnyű
a sok könyv-kiadást is végigküzdeni, brusztolni,
ambicionálni, ráfigyelni, szerencséért fohászkodni,
lenni-hogy-kedveljenek-mégis-itt-ott stb., mondom tehát:
a japánoknál, lásd zen filozófia, van ez a hallgatósdi:
két japán legény így találkozik. Hallgatnak.
(Ld. Kosztolányi: nem értik meg egymást végül, ő és
utastársai, hallgaton, mivel ő magyarul hallgat,
azok meg svédül, idéztem.) Azt kérdi végül az egyik:
„Te mit csinálsz most?” (Jó ideges lehetett!) „Magamban
beszélek”, mondja az egyik hallgató japán legény. „Mert
hogy?” – „Nem akarnék vele senkit zavarni.” Jó válasz.
Találkoznak legközelebb, vagy akármí. Esetleg titkon
viccként meséli el „a másik”. Tehát: „Mit csinálsz stb.?”
„Hallgatok.” – „Magadban?” – „Persze. Nem akarok vele
senkit zavarni.”*

*Jaj, Kosztolányi, Marc, Apollinaire.
Ismétlem, magamat idézem, eddig jutok.
Nem is tudom, mit nem tudok, ennyi.
De ennyi tudok. Ennyit már épp tudok. Ég veletek.*